

Узагальнюючи результати здійсненої роботи, директор Національної бібліотеки Латвії пан Андріс Вілкс, зокрема, сказав, що проект може бути розповсюджений на бібліотеки, архіви та музеї і у подальшому слугувати базою для приєднання інших суспільних інституцій, що зберігають культурну спадщину.

З травня 2007 року передбачається наступний етап реалізації проекту – TELPlus, на корпоративних засадах. Чехія здійснюватиме OCRing з попередньо оцифрованих матеріалів, Португалія забезпечуватиме ОАІ РМН сумісність, Франція – індексацію повних текстів та автоматичну орієнтацію між багатомовними тематичними індексами, що покращуватиме доступ, Нідерланди створюють уніфікований модуль інтеграції інших сервісів, наприклад пошук у словнику, анотації. Передбачається також персоналізація користувачів, погоджуються умови участі Болгарії та Румунії.

Якими є перспективи для України?

Для національних бібліотек країн – не членів Європейського Союзу, як потенційних учасниць проекту «Європейська бібліотека» у майбутньому, необхідно реально оцінити його зміст та переваги для користувачів і, спираючись на свої можливості – фінан-

сові, кадрові, технічні та технологічні, опрацювати пропозиції адміністраторів TEL-ME-MOR стосовно приєднання до «Європейської бібліотеки». На семінарі було задекларовано умови та можливості для України, Вірменії, Грузії, Молдови і Азербайджану стати учасниками проекту. Це – наявність однієї або декількох електронних колекцій чи каталогів, доступ через ОАІ, Z39.50 або SRU, структура метаданих, що відповідає «TEL Application Profile», опис колекцій в XML, перекладацька робота. Особливих зусиль потребує менеджмент проекту – кадрове і фінансове забезпечення тощо. Ця діяльність є набагато складнішою, ніж технічно-технологічні умови співучасті у проекті.

Отримані пропозиції щодо співпраці та можливості участі України у проекті наразі всебічно опрацюються фахівцями і незалежними експертами та будуть використані при визначенні перспектив розвитку вітчизняної бібліотечної справи, оскільки євроінтеграційні процеси, представлення світові культурних надбань із фондів національних книгозбірень та прагнення до подолання електронної нерівності стоїть на порядку денному в Україні. ■

ПІДСУМКИ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНИХ, ДЕРЖАВНИХ БІБЛІОТЕК ТА ОУНБ УКРАЇНИ

26 січня ц.р. у Національній парламентській бібліотеці України (НПБУ) відбувся „круглий стіл” на тему „Наукова робота – шлях до вирішення нагальних проблем бібліотечної справи” за участю працівників МКТ України, провідних бібліотечних фахівців, науковців і практиків, викладачів, аспірантів, студентів, зокрема, представників Національної бібліотеки України (НБУ) для дітей, Державної бібліотеки України (ДБУ) для юнацтва, Державної історичної бібліотеки (ДІБ) України, Державної науково-педагогічної бібліотеки України (ДНПБУ) ім. В.О. Сухомлинського, Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв (ДАКККіМ) та ін. Організатором «круглого столу» став науково-дослідницький відділ Бібліотеки.

До кола розглянутих на засіданні питань увійшли: підсумки науково-дослідницької діяльності національних, державних бібліотек України та загальний аналіз актуальних напрямів НДР обласних універсальних наукових бібліотек (ОУНБ) країни за останні роки; результати виконання державних програм, зокрема поповнення і збереження бібліотечних та архівних фондів; цілі, завдання та хід проведення окремих досліджень; вивчення читання дитячої та юнацької аудиторії; впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у методичну діяльність бібліотек; завдання фахового видання „Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія”; питання створення

українського бібліографічного репертуару та підготовки бібліографічних покажчиків; розвиток інформаційно-пошукових мов в інформаційній діяльності.

Аналіз науково-дослідницької роботи ОУНБ (**З. Савіна**, заст. генерального директора НПБУ з наукової роботи) засвідчив прикладний характер проведених досліджень, їхню спрямованість на удосконалення діяльності як окремої бібліотеки, так і всіх книгозбірень регіону. Протягом 2005 р. дослідницьку роботу ОУНБ було зосереджено на кількох проблемах. Перша – роль та місце бібліотеки в сучасному суспільстві. В цьому аспекті Хмельницька, Миколаївська, Запорізька ОУНБ докладно вивчали сільську бібліотеку, коло її проблем, чинники та складові успішної діяльності, склад користувачів, структуру їхніх потреб та запитів, можливості створення або перебудови системи підвищення кваліфікації сільських бібліотекарів.

Вивченням інформаційних потреб, інтересів, запитів різних категорій користувачів займалися Львівська, Рівненська, Кіровоградська, Чернівецька, Івано-Франківська, Сумська, Закарпатська, Вінницька ОУНБ. Вони досліджували рівень інформаційного та бібліотечного обслуговування як всієї читацької аудиторії, так і окремих категорій користувачів (вчителів, пенсіонерів, інвалідів, представників органів вла-

О. Масціпан

ди, національних меншин). Ця робота проводиться з метою удосконалення системи інформаційно-бібліотечного обслуговування, прогнозування розвитку послуг бібліотек відповідно до потреб користувачів.

Постійно в полі зору фахівців ОУНБ були питання формування, збереження, використання та відповідності читацьким запитам документних ресурсів бібліотек, зокрема вивчалися повнота надходження місцевого обов'язкового примірника документів (Донецька, Закарпатська ОУНБ), стан поповнення, збереження та використання фонду в цілому та окремих його частин (Черкаська, Донецька, Кіровоградська ОУНБ), використання каталогів і картотек (Сумська ОУНБ).

Історії бібліотечної справи регіонів та окремих бібліотек присвячувалися розвідки Запорізької, Херсонської, Чернівецької, Миколаївської та Одеської ОУНБ.

Питання бібліотечної професії вивчали дослідники-практики Кіровоградської, Закарпатської та Луганської ОУНБ. Актуальність цих проблем зумовлена, з одного боку, зміною, ускладненням вимог до бібліотекарів, з іншого – „старінням” кадрового складу бібліотек, слабким рівнем фахової підготовки, відсутністю стабільної системи підвищення кваліфікації, падінням престижу професії тощо.

Особливу увагу на засіданні „круглого столу” було приділено виконанню державних програм у галузі бібліотечної справи та проблемам, з якими стикаються бібліотеки під час їхньої реалізації (**О. Селіверстова**, заст. генерального директора НПБУ). Основними труднощами, які виникли у ході виконання Програми, були нестабільність фінансування та недосконалість механізму здійснення закупівлі книжкових та періодичних видань. На стані фінансування книгозбірень у регіонах позначилося їхнє передання у власність органів місцевого самоврядування, внаслідок чого утримання бібліотек є неоднаковим через різні можливості влади на місцях. Тож ступінь реалізації Програми повністю залежав від ставлення владних органів до бібліотек. Якщо ряд ОУНБ найпотужніших в економічному відношенні регіонів за роки дії Програми змогли найбільш повно комплектувати свої фонди, то для решти це було вкрай проблематично. Що ж стосується районних та міських ЦБС, то за обсягом виділених коштів Програму було реалізовано в середньому на 10-25%. Сільські бібліотеки отримали на поповнення своїх фондів 4% від запланованого. Аналіз фінансування НПБУ показує, що за 2002-2005 рр. бібліотеку було профінансовано лише на 42% від передбаченого Програмою.

Негативним слід вважати і проведення тендерів на закупівлю книжкових видань за процедурою відкритих торгів без урахування того, що книга є специфічним товаром, який не може чекати проходження довгих бюрократичних процедур.

Програмою було заплановано проведення наукових досліджень з проблем книговидання, книгорозповсюдження та поповнення бібліотечних фондів. У рамках вивчення питання повноти надходження обов'язкового

примірника творів друку до бібліотек було проаналізовано виконання Закону про обов'язковий примірник протягом 4 років – з 2003 по 2006 р. на прикладі НПБУ (**Г. Перепелицина**, зав. відділом НПБУ). В ході цього аналізу було виявлено недоліки самого Закону; недосконалість окремих його статей; невизначеність термінів; недостатня розробленість процедур розсилання, отримання видань, контролю та відповідальності за невиконання. До речі, на це вказали й фахівці ОУНБ, які проводили таке дослідження у 2004 р. Однією з найбільш серйозних проблем, що виникає під час контролю за повнотою надходжень, є відсутність на державному рівні інформації про стан книговидання в цілому по Україні, що унеможлиблює саму процедуру визначення ступеня повноти отримання бібліотекою документів. Всіма бібліотеками відзначається більш сумнівне ставлення до вимог Закону з боку видавничих підприємств з державною формою власності на відміну від комерційних, приватних фірм, організацій, товариств.

З іншого боку, аналіз надходження обов'язкового примірника в НПБУ, вивчення складу цих видань за мовними, тематичними ознаками дозволяє дослідити тенденції розвитку видавничої справи у країні. Наприклад, чітко простежується значне збільшення кількості видань українською мовою, поступове зменшення обсягів суспільно-політичної літератури і збільшення частки технічної, як правило, за рахунок видань з нових технологій та комп'ютерів.

У рамках виконання Програми поповнення бібліотечних фондів протягом 2004-2006 рр. НПБУ організувала й провела два державні дослідження: „Незадоволений читацький попит на вітчизняну книжкову продукцію...” та „Комплектування фондів бібліотек вітчизняними науковими та виробничо-практичними журналами у галузі економіки і права” (**Л. Любаренко**, зав. відділом НПБУ). У цих розвідках брали участь бібліотеки всіх рівнів переважної більшості областей та Автономної Республіки Крим. В обох дослідженнях зафіксовано недоліки у системі комплектування та задоволенні читацьких потреб, а також виявлено залежність отриманих даних та показників від певних особливостей, а саме: історії, культури, традицій, рівня економічного розвитку та специфіки господарської діяльності кожного окремого регіону. В ході першої з цих розвідок укладено список пропозицій щодо видання та перевидання найбільш потрібних користувачам книг українською мовою.

Під час вивчення комплектування фондів вітчизняними журналами з питань економіки та права гостро постало питання необхідності максимально виваженої передплати в умовах недостатнього фінансування та постійного підвищення цін на періодичні видання. Було виявлено коло найбільш популярних у передплаті та використанні часописів, яке є характерним для бібліотек всіх типів та всіх регіонів. Позитивним слід вважати й те, що в основному бібліотеки при укладанні репертуару передплатних видань керуються попитом читачів, враховуючи знання особли-

востей економіки своїх областей, районів тощо. Виявлені недоліки, зокрема невідповідність попиту та пропозицій, можна подолати лише шляхом моніторингу читацьких потреб та відповідною корекцією передплатної політики.

На засіданні „круглого столу” обговорювався хід реалізації ще однієї державної програми – Програми збереження бібліотечних та архівних фондів на 2000-2005 рр., що прийнята Постановою Кабміну України № 1716 від 15 вересня 1999 р. (**О. Лазарева**, зав. відділом НПБУ). Програмою передбачалося створення Державного реєстру національного культурного надбання (далі – Державний реєстр), яке в частині книжкових пам'яток покладено на провідні бібліотеки країни, в тому числі й на НПБУ. До 2004 р. в основному йшла підготовча робота: було придбано технічне обладнання та програмне забезпечення для бібліотек-учасниць Програми; Національною парламентською бібліотекою розроблено Інструкцію про порядок відбору рукописних книг, рідкісних та цінних видань до Державного реєстру, підготовлено рекомендації „Створення баз даних документів, визначених для включення до Державного реєстру...”, за допомогою системи автоматизації бібліотек ІРБІС”.

Значні проблеми, з якими під час роботи у 2000-2005 рр. зіткнулися бібліотеки, не дозволяють суттєво рухатися вперед. Головними є: відсутність постійного й повного фінансування, незабезпеченість технічною та програмною підтримкою (лише 10 ОУНБ працюють за системою ІРБІС), повсюдна відсутність відповідних фахівців.

Спеціалісти провідних бібліотек України вважають, що робота зі створення Державного реєстру вкрай важлива, її не можна припиняти, але без вирішення ряду нагальних проблем ця праця буде безкінечною. Зокрема, необхідно створити єдину Міжвідомчу комісію, яка б організовувала, координувала, кооперувала діяльність головних бібліотечних установ у цьому напрямі.

Науково-дослідницька діяльність державних бібліотек була представлена напрацюваннями та здобутками в дослідницькій роботі НПБУ, НБУ для дітей, ДБУ для юнацтва, ДІБ України, ДНПБУ.

Роботу науково-дослідницького відділу НПБУ у 2004-2006 рр. в основному було зосереджено на вивченні проблем загальнодержавного значення. Результати вже згадуваних досліджень за Програмою поповнення бібліотечних фондів дали корисний матеріал для практичної роботи. Зокрема, дані ОУНБ щодо незадоволеного читацького попиту використовуються в ході виконання Державної програми розвитку і функціонування української мови на 2004-2010 роки в розділі „поповнення фондів публічних бібліотек кращими творами національної та світової художньої літератури” (**Л. Любаренко**).

Актуальною в роботі відділу залишалася історична тематика. Так, у 2006 р. вийшла третя частина «Літопису Національної парламентської бібліотеки України» до її 140-річчя. Видання висвітлює період з

1944 р. по 1966 р. Другим аспектом історичних досліджень стало вивчення історії бібліотечної справи та бібліографії в Україні.

У 2006 році захистом дисертації на здобуття вченого ступеня кандидата історичних наук **Л. Бейлісом**, завідувачем відділу науково-професійної інформації для бібліотек НПБУ, було підбито підсумки кількарічного дослідження „Українська бібліотечна періодика 1991-2005 років: основні тенденції розвитку”.

Напрямок науково-аналітичної та видавничої діяльності відділу представлений «Оглядом науково-дослідної роботи наукових бібліотек та вищих навчальних закладів культури України у галузі бібліотекознавства...», чергове видання якого у двох частинах побачило світ у 2003-2004 рр., та інформаційно-аналітичним бюлетенем „Соціологічні дослідження в бібліотеках” (вип. 29-32), головне завдання якого – сприяти підвищенню фахового рівня бібліотекарів-практиків в організації та проведенні соціологічних досліджень.

Вибір тематики розвідок, як правило, диктується реаліями та проблемами сьогодення. Тож науково-дослідницьку діяльність НПБУ у 2007 р. буде зосереджено на розробці двох вкрай важливих для бібліотечної громади проблем: „Публічні бібліотеки України в контексті соціокультурного простору регіону” та „Сільська бібліотека на мапі України”. Головна мета цих розвідок – довести важливість, необхідність публічної бібліотеки, незамінність виконуваних нею функцій у культурному середовищі, а також визначити місце бібліотеки в інформаційному суспільстві, пріоритети її діяльності відповідно до потреб населення певного регіону, спрогнозувати майбутнє бібліотеки і тим самим створити базу для прийняття управлінських рішень, розробки науково визначеної концепції публічної бібліотеки (**Т. Богущ**, гол. бібліотекар НПБУ). Ця робота буде розгортатися на вже добре підготовленій ниві. Адже протягом останніх десяти років публічні книгозбірні різних рівнів вивчають і намагаються визначити місце та роль бібліотеки в сучасному суспільстві. Все частіше такі дослідження набувають маркетингового характеру, і вже існує солідний та цікавий доробок у цьому питанні, зокрема проект створення корпоративної мережі бібліотек (Миколаївська ОУНБ), головна мета якої – підвищення якості бібліотечно-інформаційного обслуговування за рахунок участі у формуванні об'єднаного інформаційного ресурсу і загального користування бібліотеками міста.

Одним із пріоритетних напрямів дослідницької діяльності бібліотек для дітей, який очолює Національна бібліотека України для дітей, є вивчення шляхом моніторингу трансформації інформаційних потреб користувачів (**О. Петренко**, зав. відділом НБУ для дітей). Практика свідчить, що цілісність явища можна побачити лише у процесі розвитку, відслідковуючи його динаміку, спостерігаючи за ним з тим, щоб вчасно помітити нові тенденції, зокрема у читанні, спрогнозувати стратегію розвитку якісного бібліотечного

обслуговування читачів. Досягти такої ефективності дослідження можна лише за допомогою моніторингу, тобто системи безперервного спостереження за фактичним станом справ у будь-якій сфері, у т. ч. читанні дітей. Бібліотекарі на практиці побачили ефективність такого виду наукових досліджень і поступово переходять від простої фіксації фактів окремих розрізних досліджень до тривалого відстеження та періодичного порівняльного аналізу отриманих даних. І тут їм стають у пригоді розроблені НБУ для дітей методичні рекомендації „Моніторинг дитячого читання в бібліотеках України для дітей”. Моніторингові розвідки дають змогу накопичувати інформацію про динаміку читання кожного читача, кожної вікової групи, класу, школи і створювати власний інформаційний продукт – банк даних, котрим користуються як самі бібліотекарі, так і зацікавлені споживачі.

Науково-дослідницька діяльність Державної бібліотеки України для юнацтва протягом 2004-2006 рр. розвивалася у двох напрямках. З одного боку, проводилися традиційні дослідження інформаційних потреб молоді та можливостей їхнього задоволення, з іншого – вивчалися питання покращання методичної роботи самої бібліотеки, підвищення фахового рівня бібліотекарів книгозбірень для юнацтва (**Т. Нікітінська**, гол. бібліотекар ДБУ для юнацтва). Щодо першого напрямку, то ДБУ для юнацтва продовжила дослідження ролі і місця книги та Інтернету в житті підростаючого покоління. Головний висновок розвідки полягає в тому, що сьогодні ці два шляхи отримання знань однаково популярні серед молоді, тож книга та Інтернет виступають як партнери в забезпеченні інформаційних потреб користувачів. Це свідчить про необхідність збереження як традиційних носіїв інформації, так і розширення можливостей доступу до Всесвітньої мережі.

Дослідження другого напрямку присвячувалися питанням ефективності та шляхів підвищення якості методико-бібліографічних видань ДБУ для юнацтва. В роботі взяли участь обласні бібліотеки для юнацтва, які шляхом рецензування окремих видань визначили найбільш цікаві та корисні з них, можливості їхнього використання у різноманітних напрямках бібліотечної діяльності та значення цих видань при впровадженні у практику новацій, а також запропонували теми, проблеми, питання для наступних методичних матеріалів.

Зростання вимог до професійної підготовки бібліотечних кадрів спонукали ДБУ для юнацтва до вивчення системи підвищення кваліфікації у книгозбірнях своєї мережі, в якій взяли участь 11 обласних бібліотек. Аналіз отриманих даних показав, що ця система знаходиться в постійному розвитку, бібліотеки використовують різноманітні форми навчання – як традиційні, так й інноваційні, а саме: брифінги, аукціони бібліотечних ідей, клуби директорів тощо.

Науково-дослідницька робота Державної історичної бібліотеки України протягом 2006 р. здійснювалася у кількох напрямках (**А. Скорохватова**, заст.

директора ДІБ України). Для покращання формування і використання науково-інформаційних ресурсів було проведено роботу з удосконалення розділу рубрикатора „Історія України”; розроблено технологічну інструкцію „Шлях книги у процесі опрацювання в програмі ІРБІС”, що дало змогу розкривати зміст документів в електронному каталозі; розробити структуру формату бібліографічного запису для прискореного оброблення інвентарних списків періодичних видань. У напрямі створення національної бібліографії подальшого розвитку набула підготовка матеріалів до науково-бібліографічного покажчика „Історія України” за 2003-2005 рр., також підготовлено і видано у 2006 р. покажчик „Матеріали до бібліографії Києво-Печерської Лаври”.

Науковими дослідженнями історико-краєзнавчого характеру, які мають вже давні традиції, займається відділ історичного краєзнавства (**В. Кисельова**, зав. відділом). Останнім часом цю роботу було спрямовано на: вивчення потреб ОУНБ з методики організації та проведення краєзнавчої роботи, збір відомостей про бібліографічні видання краєзнавчого змісту в регіонах України, їхнє опрацювання та введення до електронної БД „Краєзнавчі бібліографічні ресурси бібліотек України: 2001-2005”. Розроблено також концепцію проблемно-орієнтованої електронної бібліографічної БД „Теорія, методика і практика бібліотечно-краєзнавства: 1997-2006” та технологічну інструкцію щодо введення записів до бази даних у програмному забезпеченні ІРБІС.

Науково-дослідницька діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В.О. Сухомлинського здійснювалася у рамках трьох наукових проектів (**П. Рогова**, канд. іст. наук, директор ДНПБУ). У першому – „Становлення, створення і розвиток мережі освітянських бібліотек України (X-XX ст.)” – досліджувалася історія спеціальних бібліотек освітянської галузі України різних видів, визначались їхня роль у розвитку вітчизняної педагогічної науки, освіти і практики, основні напрями реформування цих закладів, модернізації та стратегії розвитку їхнього внеску в інформаційне забезпечення вітчизняної педагогічної науки, освіти і практики. У рамках проекту вперше в Україні було розроблено й затверджено ряд вагомих документів, зокрема: «Положення про мережу освітянських бібліотек АПН та МОН України», «Концепцію інформатизації мережі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України» та ін., які сприятимуть удосконаленню та координації інформаційної діяльності бібліотек галузі для цілеспрямованого забезпечення фахових потреб освітан – науковців і практиків. У межах даної НДР захищено дисертаційне дослідження: П. І. Рогова „Педагогічні бібліотеки України (II пол. XIX ст. – 20 р. XX ст.)”.

У другому фундаментальному проекті – „Науково-інформаційне забезпечення освітянської галузі України (2003-2007)” – вперше розробляються теоретико-методичні та організаційні засади системи інформаційного забезпечення освітянської галузі дер-

жави, інформаційних потреб спеціалістів галузі та працівників галузевих бібліотек.

У ході третьої НДР, яка здійснюватиметься протягом 2006-2010 рр., буде визначено теоретичні, методичні та організаційні засади формування всеукраїнського інформаційного ресурсу з питань психолого-педагогічної науки і освіти на базі ДНПБУ ім. В. О. Сухомлинського відповідно до змінюваних інформаційних потреб суспільства та надання доступу до цього ресурсу через упровадження сучасних інформаційних технологій у бібліотеках мережі.

Одним із питань, що розглядалося на „круглому столі”, було створення українського бібліографічного репертуару (УБР), зокрема його складової частини – Друкованого зведеного каталогу (ДЗК) україномовної книги (**В. Кононенко**, зав. відділом НПБУ). Історія створення УБР доволі складна, а часом трагічна, як і історія України. Лише із здобуттям незалежності країни у 1991 р. розвиток національної бібліографії отримав потужний поштовх. До питання створення УБР звернулися дві головні вітчизняні бібліотеки – НБУ ім. В.І. Вернадського та НПБУ. Перша з них розробила методичні рекомендації, в яких було запропоновано новий підхід до організації роботи над УБР з урахуванням можливостей автоматизації бібліотечних процесів та напрацювань українських і зарубіжних бібліографознавців. А НПБУ приступила до створення ДЗК україномовної книги з фондів державних бібліотек і музеїв, який вважає вагомою складовою УБР. Адже каталог сприятиме вивченню історичного розвитку держави, допомагатиме у формуванні джерельної основи наукових досліджень тощо. Обов'язковим елементом ДЗК є зазначення адреси зберігання документа, що дозволяє пришвидшити пошук інформації про нього. На сьогоднішній день результатом цієї роботи стали 5 випусків каталогу україномовної книги.

Серед загальних здобутків зі створення УБР слід відзначити розробку концепції визначення поняття „українська книжка”, остаточне затвердження методики організації роботи з укладання каталогу та окреслення хронологічних рамок відбору документів. Робота над УБР продовжується, і на черзі бібліографування фондів книгозбірень профільних наукових інститутів НАН України, національних та державних бібліотек, фондів української книги, які зберігаються в бібліотеках інших держав. Без їхнього опрацювання репертуар української книги буде неповним.

На засіданні «круглого столу» повідомлялося про підготовку першої в історії вітчизняної бібліотечної справи праці – ретроспективного бібліографічного покажчика «Історія бібліотечної справи і бібліографії в Україні» (**С. Зворський**, канд. іст. наук, ст. науковий співробітник Українського НДІ архівної справи та документознавства). Зокрема, йшлося про особливості роботи з укладання, визначення структури і змістовного наповнення посібника, обґрунтовано його актуальність і важливість. До покажчика включаються всі публікації з теми, виявлені в джерелах, датованих XVIII – поч. XXI ст. – від започаткування бібліо-

теки Ярослава Мудрого до сучасності, незалежно від мови, місця і форми опублікування. Посібник будуватиметься за тематичним принципом і складатиметься з більш як 40 розділів, у тому числі присвячених персоналіям діячів бібліотечної справи і бібліографії, історії будівель бібліотек та ін. На сьогодні до покажчика включено близько 6,5 тис. бібліографічних записів, частково анотованих, проте робота над його наповненням триває. Посібник планується видати як у традиційному, книжковому варіанті, так і на компакт-диску. У перспективі передбачається його трансформація в проблемно-орієнтовану базу даних, яка буде доповнюватися новими відомостями в режимі он-лайн і стане доступною для користувачів в Інтернеті.

Значну увагу на засіданні „круглого столу” було приділено впровадженню інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в методичну діяльність бібліотек (**І. Цуріна**, зав. відділом НПБУ). Саме сучасні технології здатні сьогодні забезпечити фахове спілкування бібліотекарів, сприяти системному підвищенню їхнього професійного рівня, допомогти у наданні своєчасної методичної консультації, впровадженню інновацій у практичну діяльність, і робити все це незалежно від територіальної віддаленості, фінансових можливостей, обмеженості кадрового забезпечення. Форми спілкування, що стають можливими завдяки ІКТ, дуже різні, мають конкретні призначення і в сукупності використання дозволяють максимально наблизити методичні центри до фахівців, роблять бібліотекаря рівноправним учасником світової спільноти. Крім вже популярної електронної пошти, діють IRC (чат-повідомлення), які дозволяють спілкуватись одночасно десяткам користувачів, ICQ-повідомлення, що дають змогу взаємодіючим сторонам обмінюватись текстовими повідомленнями зі швидкістю 10 секунд та корисні в організації віртуальної довідкової служби бібліотеки та ін. Важливою формою, що розширює фізичні межі бібліотеки, є її власний веб-сайт, який дозволяє книгозбірні знайти власну нішу у віртуальному середовищі і виконує інформаційну, навігаційну та комунікаційну функції.

Прикладом діяльності інформаційно-консультаційної служби в електронному середовищі є функціонування методичного сайту „Бібліотечному фахівцю”, започаткованого в 2002 р. у НПБУ. Його призначення – створення своєрідного віртуального довідника для бібліотекарів, надання умов для інтерактивного спілкування між ними, неформального обміну досвідом, формування стабільної аудиторії користувачів – партнерів та однодумців. Доцільність модуля підтверджується постійним розширенням аудиторії його відвідувачів.

З точки зору методичної, практичної та методологічної підтримки науково-дослідницької діяльності бібліотек України розглядалося фахове видання „Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія” (**М. Слободяник**, доктор іст. наук, професор, головний редактор журналу). Засновано часопис у 2004 р. Державною академією керівних кадрів культури і ми-

стеств. Одними із основних його завдань є теоретичний аналіз кардинальних змін, що відбуваються в інформаційній сфері України, вивчення їхнього впливу на практику, знайдення шляхів обґрунтованого вирішення конкретних проблем, залучення до цієї роботи спеціалістів-практиків. Реалізації вказаної мети сприяє високий науковий статус авторів журналу – вітчизняних і зарубіжних вчених, докторів та кандидатів наук, аспірантів, бібліотечних фахівців. Серед нагальних питань останнього часу, що потребують вирішення, на сторінках журналу розглядалися: проблема збереження архівних та книжкових фондів, шляхи її вирішення; бібліотечна професіологія, підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації кадрів; стан розвитку української мови та видання національної книги тощо. З метою допомогти бібліотечним фахівцям правильно організувати наукову роботу, готувати й проводити дослідження, узагальнювати результати, робити висновки на сторінках журналу ведеться постійний розділ „Школа молодого дослідника”.

У ході „круглого столу” йшлося і про таку малодосліджену у вітчизняному бібліотекознавстві проблему, як розробка вербальних інформаційно-пошукових мов [ІПМ] (**О. Збанацька**, ст. викладач ДАКККіМ). Зокрема зазначалося, що головним в інформаційно-бібліографічній діяльності є знайдення

зручних форм роботи щодо оброблення і пошуку необхідної інформації з метою задоволення інформаційних потреб споживачів. Тому і виникає необхідність розроблення ІПМ – штучних мов, призначених для індексування документів і запитів з метою уніфікації їхніх пошукових образів. До цієї роботи залучено спеціалістів у галузі інформатики, лінгвістики, бібліотечної справи. ІПМ мають свою класифікацію і періодизацію, яка складається з трьох етапів: перший (друга половина XIX – початок XX ст.) – поява і розвиток предметизаційної ІПМ, другий (друга половина XX ст.) – поява дескрипторної ІПМ, третій (кінець XX – початок XXI ст.) – поява ІПМ Інтернету, наукові дослідження з розроблення семантичної ІПМ. Кожен із цих етапів супроводжувався трансформаційними процесами, характерними для певного історичного періоду.

Виступи учасників «круглого столу» були цікавими, інформаційно насиченими, різноманітними за тематикою, що зробило роботу цього зібрання фахівців плідною і корисною. Сподіваємось, що проведений «круглий стіл» стане кроком до відродження щорічних традиційних науково-практичних конференцій у НПБУ за наслідками науково-дослідницької роботи національних, державних і публічних бібліотек та з актуальних питань розвитку бібліотек в умовах інформаційного суспільства. ■

ДО 110-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ Ф. МАКСИМЕНКА

У рамках відзначення Року української книги 22 березня 2007 р. у Національній бібліотеці України ім. В.І. Вернадського (НБУВ) відбулися наукові читання „Видатний український книго- та бібліографознавець Федір Пилипович Максименко”. Організували їх НБУВ, Національна парламентська бібліотека України (НПБУ), Асоціація бібліотек України, Міжнародний благодійний фонд „Ліга українських меценатів”.

Із споминами про видатного бібліографа виступив письменник, журналіст, кінодраматург М. Шудря. Грунтовну доповідь „Повсякденні турботи українських книгознавців повоєнної доби” зробив головний науковий співробітник Інституту історії України НАН України С. Білокінь.

Фахівці НБУВ, НПБУ, Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. І. Франка, УкрІНТІЕІ, Української академії друкарства, Київського національного університету (КНУ) імені Тараса Шевченка, Національного університету „Києво-Могилянська академія”, Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В.О. Сухомлинського та ін. у своїх виступах характеризували окремі напрями діяльності Ф. Максименка, розкривали сучасні проблеми книго- та бібліографознавства. На завершення читань відбулася презентація праці Н. Черниш „Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги

(1909-1935)” (К., 2006), яку представляв завідувач кафедри Інституту журналістики КНУ імені Тараса Шевченка М. Тимошик.

В. Кононенко

Висвітлення творчості Федора Максименка у виданнях Національної парламентської бібліотеки України

Коли йдеться про ювілей заслуженої людини, як правило, вживаються тривіальні, загальноприйняті, а від того дещо знівельовані епітети: „відомий”, „визначний”.

Якщо ж зібрати воедино характеристики, епітети, що стосуються Федора Пилиповича Максименка, то постає яскравий образ людини всебічних знань і душевної щедрості, невтомного працівника, блискучого знавця книги, справжнього вченого-бібліографа, першокласного педагога, колоритної постаті.

Вже перелік таких характеристик свідчить про унікальність і неординарність особистості Ф. Максименка, 110-річчя якого відзначає бібліотечна спільнота.

І справді, людина, яка працювала в різних галузях бібліографії і книгознавства та досягла в кожній із них вагомих успіхів, гідна того, щоб її пам’ятали, вшанували, а головне – вивчали доробок.